

Krystyna Bastowska, Henryk Janocha, Franciszek Lachowicz

Karlino, st. 49, gm. loco, woj. koszalińskie, AZP 18-18/45

Informator Archeologiczny : badania 25, 120-121

1991

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

**Jawor, fortyfikacje miejskie w rejonie klasztoru pofranciszkańskiego
gm. loco, woj. legnickie
AZP 81-20/—**

Wojewódzki Konserwator Zabytków
w Legnicy.

Badania prowadzili dr Jerzy Romanow i mgr Romuald Piwko. Finansowane przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Legnicy. Średniowiecze, renesans XIII–XIV w. Zamknięty sezon badań.

W okresie od marca do maja 1991 r. przeprowadzono badania archeologiczno–architektoniczne odcinka fortyfikacji miejskich zespołu pofranciszkańskiego, tj. w południowo–wschodniej części miasta. W tym miejscu najłatwiej prześledzić rozwój umocnień, przede wszystkim ze względu na ich dobry stan zachowania. Pierwszą fazę stanowił kamienny mur obronny o szer. 2,2 m i wys. ok. 6,5 m. Powstał on w poł. XIII w., kiedy to całe miasto zostało obwiedzione murami. Wzniesiono go z łamanego kamienia, głównie bazaltu, w układzie warstwowym — wys. poszczególnych warstw sięgała 0,8–0,9 m. Przed murem dość silnie obniżał się w stronę rzeki Nysy Szalonej i jej rozlewisk. Na badanym odcinku w drugiej fazie budowlanej, lecz jeszcze w okresie średniowiecza, dostawiono do muru po jego stronie zewnętrznej 2 baszty, odległe od siebie o ok. 33 m. Baszta 1, mniejsza, wybudowana została na planie czworoboku o rozmiarach 6,6 x 4,9 m, gr. jej murów, wykonanych również z kamienia, wynosiła od 0,85 do 1,2 m dla ściany czołowej. Wymiary baszty 2 były następujące: 5,4 x 7,5 m, gr. ścian sięgała 1 m.

W okresie renesansu baszta 1 została wprzęgnięta w zespół klasztorny i pełniła funkcję danskeru na drugiej linii obrony. Natomiast baszta 2 wchłonięta jest przez powstałą na jej miejscu silnie wydłużoną basteję, której dł. sięga 33 m. W tym samym czasie przedpole muru gotyckiego zostało zmienione, powstała fosa i wał, na którym zbudowano drugi mur obronny. Szerokość powstałego w ten sposób międzymurza wynosi ok. 25 m. W dnie fosy stwierdzono istnienie kamiennego kolektora, prowadzącego od danskeru w kierunku zachodnim, tj. w stronę płynącej wówczas przed murami Młynówki. Podobny kolektor odkryto pod basztą 2. Prowadził on z terenu miasta i łączył się z kolektorem w dnie fosy.

Dokumentacja znajduje się u Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Legnicy.

**Karlino, st. 49
gm. loco, woj. koszalińskie
AZP 18-18/45**

Wojewódzki Konserwator Zabytków
Dział Archeologiczny Muzeum Okręgowego w Koszalinie

Badania prowadzili mgr inż. Krystyna Bastowska, mgr Henryk Janocha i mgr Fanciszek Lachowicz. Finansowane przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Koszalinie. Sezon badań 1990 i 1991 r. Kościół parafialny Św. Michała z początków XVI w.

W związku z generalnym remontem i regotyzacją kościoła parafialnego zostały przeprowadzone niezbędne badania archeologiczno–architektoniczne. Wewnątrz kościoła założono 6 wykopów o różnej skali wielkości, w tym 4 w prezbiterium i 2 przy styku nawy głównej z prezbiterium. W wykopach założonych w prezbiterium odsłonięto głównie resztki pochówków szkieletowych, w znacznej mierze przemieszczonych z innych partii kościoła, resztki okuć trumiennych oraz dużą, granitową płytę nagrobną bez napisów, pochodzącą prawdopodobnie z pomnika–nagrobka biskupa ewangelickiego Marcina Weihera zm. w 1556 r. Według przekazów źródłowych pomnik–nagrobek miał się znajdować w prezbiterium omawianego kościoła.

Następne 2 wykopy założone w nawie głównej przy prezbiterium odsłoniły resztki fundamentowe dwóch skarp (południowej i północnej) starszego kościoła, zburzonego w 1409 r. przez księcia Bogusława VIII podczas walk prowadzonych z biskupami kamieńskimi.

Na zewnątrz kościoła szczegółowo nadzorowano wykop założony wzdłuż północnej nawy. W wykopie tym odkryto kilka fragm. płyt epitafijnych z mocno zatartymi napisami oraz bardzo ciekawy okaz chrzcielnicy kamiennej. Chrzcielnica wykonana jest z litego kamienia granitowego, grubo ciosana, o kształcie zbliżonym do graniastosłupa czworobocznego. Tego typu chrzcielnice występujące w kilku kościołach Pomorza Środkowego datowane są na XIII w., stąd też okaz z Karlina można odnieść do tego czasu. Chrzcielnica ta może się wiązać z pierwszym drewnianym kościołem, jaki mógł być wzniesiony pod koniec XIII w. Z kolei pierwszy murowany gotycki kościół został prawdopodobnie wzniesiony w poł. XIV w. Z kościołem tym wiążą się odkryte fundamenty kamienne dwóch skarp w nawie głównej obecnego kościoła. Dane te wskazują, że kościół z połowy XIV w. swą wielkością ograniczał się do rozmiarów prezbiterium obecnego kościoła Św. Michała. Kościół z XIV w. został, jak już wspomniano, zburzony w 1409 r., stąd brak jest o nim danych źródłowych.

Nowy kościół gotycki został wzniesiony w 1510 r. na polecenie biskupa Martina Caritha. W obręb tej budowli, jak wykazały przeprowadzone badania, zostały włączone resztki murów kościoła z XIV w. — głównie w jego prezbiterium.

Krajkowo, st. 4
gm. Mosina, woj. poznańskie
AZP 56-28/3

Pracownie Konserwacji Zabytków Sp.
 z o. o. Pracownia Naukowo-Badawcza
 w Poznaniu

Badaniami kierował mgr Piotr Śniady. Prace wykonano na zlecenie Biura Projektów Budownictwa Komunalnego w Poznaniu. Drugi sezon badań. Pozostałości po dworze na kopcu z fosą (XV-poł. XVIII w.).

Kontynuowano prace związane z wyjaśnieniem przebiegu oraz konstrukcji fosy i nasady kopca. Obszar badań objął teren 54 m^2 i 122 m^3 nawarstwień kulturowych. Układ stratygraficzny nie uległ zmianie, a został uzupełniony przez uwarstwienia dna fosy (calec ok. 3 m poniżej poziomu gruntu).

Uzyskano całkowity przekrój poprzeczny fosy wraz z nasadą kopca i konstrukcją stabilizująco-oporową, odsłonięto także pozostałości mostu prowadzącego na stożek — szerokość fosy ok. 5–6 m, a mostu ok. 2–2,5 m. Wyjaśniono przeznaczenie konstrukcji odkrytej w nieznanym zakresie w trakcie poprzedniego sezonu. Była to ściana oporowa podtrzymująca na zasadzie terasy narzuconą na kopiec ziemię uzyskaną podczas kopania fosy. Nadal, tak w materiale ruchomym, jak i w samych uwarstwieńach fosy, widoczne są 2 fazy. Faza 1 związana z okresem budowy fosy i konstrukcją kopca datowana jest generalnie na XV w., faza 2 jest nowożytna, sięga jednak nie później niż do połowy XVIII w. Przerwa może być wynikiem oczyszczania (odmulania) fosy, którą to czynność zarzucono w pocz. XVII w. Być może jednak istotnie nastąpił okres przerwy pomiędzy istnieniem średniowiecznej, zapewne jeszcze drewnianej siedziby rycerskiej, a powstaniem murowanego już dworu szlacheckiego.

Dotychczasowe obserwacje skłaniają do wysnucia hipotezy, iż kopiec utworzono z końca naturalnego cypla, przekopując go w poprzek fosą u szczytu. Ziemię wrzucono na stok kopca, umacniając go konstrukcją terasową, a brzeg fosy ustabilizowano dranicami i palami, chroniąc stożek przed rozmyciem. W trakcie eksploracji uzyskano znaczną liczbę ruchomego materiału źródłowego (łącznie w obu sezonach ok. 40 tys. fragm.), spośród którego warto wymienić 7 monet, tzw. boratynek.

Badania będą kontynuowane.